

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

MOTSHEANONG/PHUPJANE 2024

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

TATAISO YA HO TSHWAYA MOQOQO

- Moqoqo o ke ke wa hloka sesupo leha e le sefe sa hore o badilwe wa ba wa abelwa matshwao ka tshwanelo. Matshwao a abetsweng moqoqo e be a loketseng.
- Ho se tshwane le kgutsufatsong moo ho nang le pehelo ya moedi o tlamang wa palo ya mantswa, moqoqo ke sengolwa sa boiqapelo. Moqoqo ha o phalla ho ya ka boiqapelo mme o hohela mmadi, e tla be e le leeme ha ho tsepamiswa maikutlo hodima bolelele feela ho na le hore ho shejwe dintlha. Molao ke hore:
- Ho se eketswe dikotlo kaha ruburiki ka boyona e na le dikotlo.

1.1 Bosiu boo nke keng ka bo lebala lekgale!

- Mohlahlobuwa a hlalose/phete ka bosiu boo a ke keng a bo lebala lekgale!
- Sebaka, letsatsi le nako tsa diketsahalo di totobale ka botlalo.
- Mohlahlobuwa a hlakise se etsang hore a se ke a lebala bosiu boo.

[40]

1.2 Ha ke ne ke qetela ho ba bona e ne e le ...

Mohlahlobuwa a hlalose/phete ka ha a ne a qetela ho ba bona e ne e le...

- A fane ka mabitso a bao a neng a qetela ho ba bona.
- A fane ka sebaka, nako, letsatsi le mohla ekasita le ketsahalo eo ha a ne a qetela ho ba bona.
- A bolele lebaka le etsang hore a iphumane a nahane ka ha a ne a qetela ho ba bona.

[40]

1.3 2024 ke selemo sa ka sa katleho.

Mohlahlobuwa a phete/hlalose 2024 jwalo ka selemo sa hae sa katleho.

- A fane ka diketsahalo tse kgodisang hore efela 2024 e le selemo sa katleho.

[40]

1.4 Ditlamorao tsa tshebediso ya 'smartboard' ka phaposing ya borutelo.

Mohlahlobuwa a hlalose/phete ditlamorao tsa tshebediso ya 'smartboard' ka phaposing ya borutelo.

- A fane ka diketsahalo tse kgodisang, tse bontshang ditlamorao tsa tshebediso ya 'smartboard' ka phaposing.

[40]

1.5 – **Ditshwantsho**

1.8

Dikahare tsa moqoqo di laolwa ke mehopolo ya sehlooho ya boiqapelo ba mohlahlobuwa ka mong. Moqoqo o ngolwa ka lehlakore lefe kapa lefe.

[40]

MATSHWAO OHLE A KAROLO ENA:

40

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

ELA HLOKO:

Matshwao a 0-40 a abilwe ho ya ka ditlhaloso tse arotsweng ka dikgato tse 5.

Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswa HABEDI ho hlalisa boemo bo hodimo le bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo.	Boemo bo hodimo	22-24 -Nehelano e babatsehlang ho feta tebello e tlwaelehileng -Mehopolo e bontshang bohale, e phepetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlophisitswe le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	18 -Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka bottalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	12-16 -Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlophisitswe le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	7-11 -Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlakang ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	0-6 -Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakakwa -Ha e a hlophiswa le hona ho hokeleha.
Matshwao a 24	Boemo bo tlase	19-21 -Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoko o babatsehlang -Mehopolo e sutsitseng ebile e bontsha boiphihlelo bo hodimo -O hlophisitswe le ho hokelwa ka bonono ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	17 -Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo			
		10-12 -Tshebediso ya puo ke e babatsehlang, sehale se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni bo tsotshang	8-9 -Tshebediso ya puo e ntle haholo ebile e matla -O radilwe hantle haholo -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa mopeleto, sehale se matla ebile se nepahetse	6-7 -Tshebediso ya puo ke e loketseng leha e na le ho hloka botsiso mona le mane -Sehale se sebedisitswe ka tshwanelo leha puo ya bonono e haella.	4-5 -Tshebediso ya puo ke e haellang -Papo ya dipolelo ke e se nang motswako -Tlotlontswe e haella haholo	0-3 -Tshebediso ya puo ke e sa utlwisiseheng -Tlotlontswe e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisiseheng
Matshwao a 12						
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang.		4 -Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehlang -Dintlha tse phethahetseng ka bottalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehlang	3 -Kgodiso ya dintlha ke e utlwisisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisisehang ebile di tswakile	2 -Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoko o na le moelelo	1 -Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoko o ntse o na le moelelo o itseng	0 -Dintlha tse hlokehang di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoko ha o na moelelo
Matshwao a 4						
MATSHWAO		33-40	28-30	20-25	12-17	0-9

Makgetha a ho lekanyetsa	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo	24	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12	PSH =
Sebopeho	4	Seb =
Matshwao ohle	40	

TATAISO YA SEBOPEHO SA DITEMA TSA MOQOQ

Mefuta ya Ditema	Ditema tsa Phetelo/tse hlalosang
Sebopeho sa ka ntle	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlooho • Selelekela • Mmele • Phethelo
Sebopeho sa seratswana	<p><u>Mohato/Setepe</u> Moralo wa mantlha o hatellang hodima ditsela tse itseng tsa ho etsa dintho le tsa phetelo tse itshetlehileng hodima tlhahlamano ya diketsahalo ho latela nako.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho, • Dipolelo tsa tlatsetso ho bontsha tlhahlamano ya diketsahalo.
Makgetha	<ul style="list-style-type: none"> • Di re qoqela ka pale e mabapi le motho/batho, sebaka le nako ya diketsahalo. • Di na le mopheti kapa mongodi wa pale.
Makgetha a puo	<ul style="list-style-type: none"> • Puo ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso • Lekgathe lefetile le sebediswa haholo. • Mahokedi a kang kamora, yaba, pele ho moo, pele, kahoo, jj.

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE

Mohlalobuwa a hlalise tletlebo ya hae ho malomae ha a ile a mo tshepisa selefounu empa a sitwa ho e reka.

Sebopeho

- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo letsohong le letona mme e ngolwe ka sebopeho sa boloko.
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso.
- Tlasa aterese ho tlole mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka ona.
- Ho latele tumedisano (e bontshe kamano le ya ngollwang, ho hlake hore ke malome), ha ho letshwao la puo le sebediswang.
- Mmele o ngolwe ka diratswana: ho be le selelekela mme ho latele diratswana tse ding tse jereng ditaba.
- Sepheo sa ho ngola se utlwahale, se hlalose lebaka le entseng hore malome a qetelle a sa mo rekela selefounu.
- Qetello e be e kgutshwane mme e phethele ditaba ka tsela e utlwahalang ho itshetlehlwe feela kamanong ya mongollwa le ya ngolang.

[20]

2.2 LENGOLO LA SEMMUSO

Mohlalobuwa o ngolla titjhere ya ngwanabo lengolo ho kopa tshwarelo ka boitshwara ka boshodu ba ngwanabo ba ho utswa tjelele ya moithuti le yena bo entseng hore a lelekwe ka phaposing ya borutelo.

Sebopeho

- Lengolo lena le na le aterese tse pedi (ya mongodi le ya mongollwa)
- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo ka letsohong le letona, e ngolwe ka sebopeho sa boloko.
- Tlasa aterese ya mongodi ho tlole mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka wona.
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso.
- Aterese ya mongollwa e ngolwe ka letsohong le letshehadi haufi le mola mme ho qalwe ka maemo a motho eo (j.k. Titjhere/Mosuwetsana/Mosuwe).
- Ho latele sehlooho se totobatsang sepheo sa ho ngola.
- Selelekela se totobatse sepheo sa ho ngola.
- Ebe ho latela mmele o hlalishwang ka diratswana.

[20]

2.3 PUO

Dikahare di hlakise puo ya mohlalobuwa ho titjhere e tsamayang sekolong seo sa bona. Puo e be ya tumediso. Ho hlake hore ho buuwa le titjhere efe ka lebitso leo e tsejwang ka lona. A ka hlakisa seo titjhere e tlang ho hopolwa ka sona le melemo yohle ya hae.

Ho elwe tlhoko tse latelang puong e etswang:

- Ho sebediswe puo e loketseng baamohedi ba ditaba le maemo.
- Dipolelo e be tse kgutshwane tse tsepameng, mme di ka nna tsa tswaka metlae, diqotso kapa dipolelo tsa bonono ho natefisa le ho bontsha bohlokwa boo titjhere e bileng le bona sekolong le ho baithuti.
- Puo e phalle ha monate le ho tiisa tlholohelo eo ba tlang ho ba le yona ho titjhere.

[20]

2.4 TEKOLOKAKARETISO

Mohlalobuwa o lokela ho hlahisa maikutlo ka 'movie' oo a kileng a o shebella. A bontshe botle ba hore 'movie' oo o ka aha babohi kapa wa ba eletsa ka tsela e sa nepahalang. A fane ka mabaka a hore hobaneng a realo.

- E ngolwa ho hlaha ntlhakemong ya mongodi;
- Ntlhakemo ya mongodi e hlahisa mahlakore a mabedi;
- Hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgethe lejwale;
- Pheletsong ho hlahiswa maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona mme le dikgothaletso (ditshisinyo) di ka kenyelletswa.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

3.1 PAMPITSHANA YA TLHAHISOLESEDING

- Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa hore o memela baahi konsareteng.
- Ho hlake hore tjhelete e tla fumanwa konsareteng ho tla nyollwa mokotla wa tjhelete ya sekolo e tla thusa baithuti ba hlokanang dieta tsa sekolo.
- E be le sehlooho se totobetseng, se ngotsweng ka ditlhaku tse kgolo.
- Molaetsa kapa ditaba tsa yona, di ngolwa ka mongolo o moholo, o hohelang batho.
- Molaetsa wa yona o fupara dintlha tse kang:
 - Sebaka moo ho tla tshwarelwa konsarete
 - Mohla le nako ya konsarete
 - Tjhelete ya ho kena e tla ba bokae.

[20]

3.2 FEISEBUKU

- Mohlahlobuwa o lokela ho hlokomedisa metswalle ya hae ka ditlamorao tsa ho qala merusu sekolong.
- A ngole sehlooho se totobetseng.
- Molaetsa kapa ditaba di ngolwe ka puo e hohelang basebedisi ba Feisebuku ho kena leqepheng la mohlahlobuwa.

[20]

3.3 DITAELO

- Mohlahlobuwa a lotomanye mehato le mokgwa wa ho hlokomela seaparo seo a adimanang ka sona.
- A hlakise hore seaparo seo a adimanang ka sona ke sefe.
- Ditaello di lokela ho ngolwa di le ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Tatellano e nepahetseng ke ya bohlokwa.
- Bua ka mokgwa o tshwanetseng ho latelwa nakong eo ho hlatsuwang seaparo seo ho adimanweng ka sona.
- Puo e hlakileng ebile e otlohlile le sehlo se tsamaellanang le mofuta ona wa tema, di lokela ho sebediswa.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:	20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:	80

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE (MATSHWAO A 20)
SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano ya sehlooho le mehopolo; - Tlhophiso ya mehopolo; - Kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo. Matshwao a 12	10-12 -Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse tlwaelehileng - Mehopolo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopolo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsohle di tshhetsa sehlooho -Sebopeho ke se nepahetseng ka botlalo	8-9 -Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopolo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshhetsang sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	6-7 -Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopeho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	4-5 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopeho e sebedisitswe ka bohlotso bo boholo -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	0-3 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO - Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto matshwao a 8 MATSHWAO	7-8 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	5-6 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlotlontswa e ntle haholo -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	4 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlotlontswa e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moelelo.	3 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlotlontswa e haellang -Moelelo o nyotobetse	0-2 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlotlontswa ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo
	17-20	13-15	10-11	7-8	0-5

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matsh wao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	12	DMS =
Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8	PSH =
Matshwao ohle	20	